

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

Showing Anthropology Matters: Public Anthropology in Action

Reference: Borofsky, R. (ed.). 2018. *Showing Anthropology Matters: Public Anthropology in Action*. Kailua, HI: Center for a Public Anthropology. 64 pages.

โดย นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

หนังสือเล่มนี้นำเสนอความรู้มานุษยวิทยาใน 3 ส่วน คือ 1) โบราณคดีเพื่อสาธารณะ 2) มานุษยวิทยาวัฒนธรรมเพื่อสาธารณะ และ 3) มานุษยวิทยา
กายภาพเพื่อสาธารณะ เป้าหมายสำคัญคือการทบทวนว่าความรู้มานุษยวิทยา
จะได้รับความสนใจจากสาธารณะได้อย่างไร Robert Borofsky บรรณาธิการ
ของหนังสือตั้งข้อสังเกตไว้ว่าถึงแม้ว่านักมานุษยวิทยาจะนำเสนอความคิดที่ดีและ
น่าสนใจ แต่ที่ผ่านมามีความคิดเหล่านั้นจะไม่ได้รับความสนใจจากสังคม ในทาง
กลับกัน เรื่องราวในนวนิยายและบทประพันธ์มักจะได้รับคามนิยมและได้
รางวัลมากกว่าหนังสือที่นักมานุษยวิทยาเขียน ในขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณา
ถึงขนาดของภาควิชามานุษยวิทยาในมหาวิทยาลัย ก็พบว่ามีความเล็กมากเมื่อ
เทียบกับสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์อื่น ๆ รวมถึงสมาชิกในสมาคมมานุษยวิทยา
อเมริกันก็มีจำนวนลดลงเรื่อย ๆ ประกอบกับการที่นักมานุษยวิทยาเอาตัวออก
ห่างจากปัญหาสังคม ไม่กระตือรือร้นที่จะเข้าไปถกเถียงถึงสิ่งที่สังคมกำลังเผชิญ
ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการขับเคลื่อนหรือผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
สถานการณ์เหล่านี้คือตัวบ่งชี้ว่าความรู้มานุษยวิทยาอยู่ในวงจำกัดและถอยห่าง
จากความสนใจของสาธารณะ

Borofsky ตั้งข้อสังเกตว่าเมื่อมี ประมาทและไม่ยอมรับคำอธิบายของ
นักเขียนหรือนักวิชาการสาขาอื่น หนังสือเหล่านั้น โดยวิจารณ์ว่าขาด
เขียนหนังสือที่วิจารณ์สังคมและ ความลุ่มลึกทางแนวคิดทฤษฎี
วัฒนธรรมซึ่งได้รับความนิยมจากสังคม ประเด็นนี้คือปัญหาสำคัญที่ทำให้
นักมานุษยวิทยาส่วนใหญ่ก็มักจะสับสน มานุษยวิทยาเอาตัวออกห่างจากสังคม

และหันมาสนใจแต่วงวิชาการเล็ก ๆ ของตนที่เน้นเฉพาะการตีพิมพ์หนังสือ และบทความในวารสารซึ่งมีแต่นักมานุษยวิทยาด้วยกันเองอ่านเท่านั้น ซึ่งเป็นแค่เพียง “เกม” ของการนับจำนวนบทความที่ถูกตีพิมพ์และถูกอ้างอิง ความรู้แบบมานุษยวิทยาจึงวนเวียนอยู่ในวงแคบ ๆ ในมหาวิทยาลัย และมีไว้เพื่อการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการที่เข้มงวดและไร้ชีวิตชีวา นี่คือจุดบกพร่องและเป็นอุปสรรคมากที่สุด เพราะหนังสือและบทความเหล่านั้น ไม่ได้ช่วยบ่งชี้ให้เห็นปัญหาสังคมและสาธารณชนไม่เคยอ่าน

Borofsky ยกตัวอย่างฐานข้อมูลในเว็บไซต์ Altmetric.com ที่มีการอ้างผลงานวิจัยของนักมานุษยวิทยา สะท้อนให้เห็นว่าสื่อสาธารณะสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับวิวัฒนาการมนุษย์ โบราณคดี และความรู้มานุษยวิทยา ภายภาคที่อธิบายเรื่องราวชีวิตและพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ในอดีต ความสนใจดังกล่าวบ่งชี้ว่าคำอธิบายของนักมานุษยวิทยาภายภาคและนักโบราณคดีเป็นที่ต้องการของสื่อ เพราะสามารถสร้างความตื่นเต้นและเปิดเผยปริศนาเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต สื่อจะนำผลงานวิจัยประเภทนี้ไปย่อยให้ง่ายเพื่อเขียนข่าวและ

บทความเชิงสารคดีที่กระตุ้นให้สาธารณชนอยากรู้อยากอ่าน เมื่อเปรียบเทียบกับบทความในวารสารของนักมานุษยวิทยาด้านวัฒนธรรม จะพบว่าประชาชนไม่อยากจะอ่านบทความเหล่านั้น

ถึงแม้ว่าข้อเขียนของสื่อมวลชนจะไม่มี ความเข้มข้นทางวิชาการ หรือถูกเขียนเพื่อเรียกความสนใจของสาธารณชนเป็นหลัก แต่สิ่งนี้ก็สะท้อนให้เห็นว่าความรู้มานุษยวิทยาเพื่อสาธารณะควรจะเป็นอย่างไร สิ่งที่เป็นวิชาการแบบเข้าไม่ถึง ไม่สามารถทำให้สาธารณชนสนใจได้ Borofsky ให้ข้อเสนอแนะว่าเราต้องคิดนอกกรอบและ “ไม่ติดกับคู่ตรงข้ามระหว่าง “วิชาการ” กับ “สาธารณะ” หากแต่ต้องรู้จักเลือกช่องทางที่เหมาะสมที่สามารถทำให้เนื้อหาวิชาการไม่เจือจางไป และสามารถสร้างความสนใจให้กับสาธารณะด้วย

ในการหาวิธีแก้ไขปัญหาสังคม หน่วยงานของรัฐมีงบประมาณที่จะสนับสนุนให้เกิดการทำวิจัยในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ซึ่งนักมานุษยวิทยาควรพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของสังคมได้ ถ้า นักมานุษยวิทยาสามารถรับทุนวิจัยจากหน่วยงานของรัฐได้ ก็อาจทำให้ความรู้มานุษยวิทยาเผยแพร่ออกไป

ในวงกว้าง ขณะเดียวกันก็ช่วยให้ภาค
วิชามานุษยวิทยายังมีบทบาทสำคัญ
ดังนั้น การได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล
จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

บทความของ Douglas B. Bamforth
อธิบายว่าบทบาทของนักโบราณคดี
คือการชี้ให้เห็นเรื่องราวทางวัฒนธรรม
ของมนุษย์ในอดีตผ่านการวิเคราะห์
วัตถุทางวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างเอา
ไว้ ตัวอย่างความรู้ทางโบราณคดีที่ได้
รับความสนใจจากสื่อได้แก่ การศึกษา
ดีเอ็นเอที่สกัดมาจากกระดูกมนุษย์ใน
อดีต ซึ่งช่วยให้สืบค้นร่องรอยสาย
สัมพันธ์ของมนุษย์จากอดีตมาจนถึง
ปัจจุบัน ข้อมูลทางพันธุกรรมของ
มนุษย์ในอดีตอาจช่วยขยายความเข้าใจ
เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ การอพยพย้ายถิ่น
รูปแบบการบริโภคอาหาร การปลูก
พืช การเลี้ยงสัตว์ ความเชื่อทางศาสนา
และสภาพสังคมของมนุษย์ ความรู้ดัง
กล่าวจะถูกนำไปเขียนเป็นข่าวโดย
สื่อมวลชน ซึ่งมักจะเลือกประเด็นที่
สร้างความสนใจให้กับประชาชน เช่น
สัตว์เลี้ยงของมนุษย์ในอดีต บทบาท
และอำนาจของผู้หญิงในอดีต โรคระบาด
ในอดีต เป็นต้น

บทความของ William O. Beeman
อธิบายว่าสาธารณชนมักจะสนใจการ
เปรียบเทียบวัฒนธรรมของมนุษย์ใน

ที่ต่าง ๆ โดยการมองหาความเหมือน
และความต่างที่ปรากฏ เช่น พฤติกรรม
การกินอยู่หลับนอน การสืบพันธุ์ และ
การแสดงความรัก เป็นต้น วัฒนธรรม
ของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปตาม
เวลาและเงื่อนไข เช่น วิธีการหลับ
การตื่น และระยะเวลาของการนอน
ของมนุษย์ในสังคมจารีตประเพณีของ
ชนพื้นเมืองในแอฟริกาแตกต่างไปจาก
การหลับนอนและการตื่นของคนใน
สังคมเมืองขนาดใหญ่ในยุโรปและ
อเมริกา ความแตกต่างนี้เกิดขึ้นภายใต้
เงื่อนไขสภาพแวดล้อมและการ
เปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ ประเด็นนี้ถูก
สื่อนำไปอธิบายเพื่อทำให้สาธารณชน
รู้ว่าการหลับของมนุษย์ไม่ได้มาจาก
ความมืดแต่เกิดจากการเปลี่ยนสภาพ
อากาศในฤดูกาลต่าง ๆ อีกตัวอย่าง
หนึ่งคือการเปรียบเทียบอายุขัยของ
มนุษย์ ซึ่งพบว่ามนุษย์ในสังคม
อุตสาหกรรมจะมีอายุยืนยาวกว่ามนุษย์
ในสังคมชนเผ่าที่อยู่กับธรรมชาติ
ตัวอย่างการศึกษาเหล่านี้บ่งชี้ว่าประเด็น
ที่สื่อและสาธารณชนสนใจมักจะเป็น
เรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน
และธรรมชาติของความเป็นมนุษย์

บทความของ Leslie A. Knapp
อธิบายว่าการศึกษเกี่ยวกับวิวัฒนาการ
ของมนุษย์และพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต

ที่มีพันธกรรมใกล้เคียงกับมนุษย์ เช่น ลิงชิมแปนซี มักจะสร้างความสนใจต่อสื่อและสาธารณชน ตัวอย่างเช่น การศึกษาการตกถิ่นและวิธีการเลือกคู่ของลิงตัวผู้ในแอฟริกา การศึกษารหัสพันธุกรรมของมนุษย์โบราณ การศึกษาวิวัฒนาการของสติปัญญาของมนุษย์ การอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นของมนุษย์ในอดีต การเปรียบเทียบขนาดสมองของมนุษย์กับลิงและไพรเมท การศึกษาทักษะการเรียนรู้และพฤติกรรมของชิมแปนซี เป็นต้น การศึกษาเหล่านี้เสมือนเป็นการไขปริศนาความเกี่ยวข้องระหว่างมนุษย์โบราณกับมนุษย์ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นประเด็นที่สื่อให้ความสนใจและมักจะนำภาพ และวิดีโอที่นักมานุษยวิทยาได้บันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของลิงและไพรเมทมาเผยแพร่ต่อสาธารณะ

หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายให้เห็นตัวอย่างงานศึกษาวิจัยของนักโบราณคดี นักมานุษยวิทยาวิวัฒนาการ และนักมานุษยวิทยากายภาพ ซึ่งอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของมนุษย์ การศึกษาที่สามารถเชื่อมโยงชีวิตประจำวันของมนุษย์ในปัจจุบันเข้ากับการวิเคราะห์เรื่องราวของมนุษย์ในอดีตและมนุษย์

ต่างวัฒนธรรมอาจเป็นแนวทางสำคัญให้กับนักมานุษยวิทยาที่ต้องการนำความรู้ไปเผยแพร่ต่อสาธารณะ ซึ่งจำเป็นต้องปรับวิธีการเขียนและการสื่อสารให้ประชาชนอ่านและเข้าใจได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า Borofsky จะตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อจำกัดในการสื่อสารความรู้มานุษยวิทยาต่อสาธารณะ และการมุ่งเน้นตีพิมพ์บทความในวารสารที่รับรู้ในหมู่นักวิชาการเท่านั้น สิ่งที่เป็นคำถามต่อไปก็คือข้อถกเถียงในเชิงวิพากษ์ต่อปัญหาสังคมที่เพื่อยกระดับแนวคิดทฤษฎี กระบวนทัศน์ และวิธีวิทยาในการศึกษาสังคมของมนุษย์จะสามารถสอดแทรกเข้าไปในพื้นที่สาธารณะได้อย่างไร ในขณะที่ความสนใจของสื่อและสาธารณชนที่ต้องการรู้เรื่องราวเกี่ยวกับวิวัฒนาการ และพฤติกรรมของมนุษย์ ความรู้มานุษยวิทยาจะถูกทำให้เข้าใจง่าย หนังสือเล่มนี้อาจจะประสบความสำเร็จในการชี้ให้เห็นความรู้บางประเภทที่เข้าถึงความสนใจของสาธารณะ แต่การวิพากษ์ความเชื่อและความรู้บางอย่างที่เป็นมายาคติทางสังคม ยังเป็นโจทย์ใหญ่สำหรับนักมานุษยวิทยาที่ต้องค้นหาวิธีการและช่องทางใหม่ ๆ เพื่อทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง